

การศึกษาบริบทชุมชนเพื่อการพัฒนาทักษะการรู้ดิจิทัลที่ช่วยเพิ่มขีด ความสามารถการแข่งขันของผลิตภัณฑ์แบรนด์ “กาหลง” :กรณีศึกษากลุ่ม วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเตาหมากบ้านทุ่งพัก ตำบลทุ่งนุ้ย อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล

เยาวลักษณ์ สุวรรณแห*, ก้องกิตติกร บุญช่วย, ลัดดา ประสาร, ธีระ ราชอาพล, พินิจ ดวงจินดา
มหาวิทยาลัยทักษิณ

E-mail: aleksuwannakhae@gmail.com*

*ผู้ประสานงานหลัก

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนา
ระดับพื้นที่ สัญญาเลขที่ A17F650113 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทชุมชนและการทำความเข้าใจ
กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเตาหมากบ้านทุ่งพัก ตำบลทุ่งนุ้ย อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล และเพื่อ
พัฒนาทักษะการรู้ดิจิทัลแก่สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจและสมาชิกชุมชนที่ช่วยเพิ่มขีดความสามารถ
การแข่งขันของผลิตภัณฑ์จากกาหมาก โดยการศึกษาเอกสาร ประยุกต์ใช้ทฤษฎีลำดับขั้น
ความต้องการและทฤษฎีการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการตีความ วิเคราะห์ อภิปรายผลการวิจัย ผู้ให้
ข้อมูลหลักของการวิจัยจำนวน 23 คน โดยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพได้แก่ วิธีการศึกษา
เอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การเข้าร่วมกิจกรรมเวทีชุมชน การสนทนากลุ่มแบบพบหน้าและผ่าน
แอปพลิเคชันไลน์ รวมถึงการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง ตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลด้วย
วิธีการสามเส้า ผลการศึกษาทำให้ได้รับสารสนเทศเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ลักษณะทางกายภาพ สังคม
เศรษฐกิจของชุมชน การตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากกาหมาก ปัญหาสำคัญที่
กำลังเผชิญ และความต้องการของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ คณะผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาศึกษาบริบท
ชุมชนนี้เป็นแนวทางจัดกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการถ่ายทอดความรู้เพื่อพัฒนาทักษะการรู้ดิจิทัล
ด้วยการใช้สมาร์ตโฟนในการจำหน่ายสินค้ายุคใหม่แก่ตัวแทนสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จากการ
ประเมินผลการอบรมพบว่าผู้เข้าร่วมการอบรมได้รับความรู้และการฝึกปฏิบัติในด้านการสื่อสารสินค้า
เทคนิคการใช้คำเพื่อการโพสต์ขายสินค้า การสร้างตราสินค้า การเลือกใช้สี การเลือกกลุ่มลูกค้า และ
การสร้างเนื้อหา ที่สามารถนำไปใช้เพื่อช่วยเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันของผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่รู้จัก
และตัดสินใจซื้อในตลาดออนไลน์ผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ

คำสำคัญ: การศึกษาบริบทชุมชน, ทักษะการรู้ดิจิทัล, แบรนด์กาหลง, วิสาหกิจชุมชน กลุ่มเตาหมาก,
ขีดความสามารถการแข่งขันของผลิตภัณฑ์

**A study of community contexts for developing digital literacy skills
that enhance competitiveness of Kalong brand products: A
case study of Tao-Mak community enterprises at Tungpak
village Tungnui subdistrict Kuaunkalong district in Satun Province**
Yaowaluk Suwannakhae*, Kongkidakorn Boonchuay, Ladda Prasan, Teera Rachapol,

Pinit Duangchinda

Thaksin University

E-mail: aleksuwannakhae@gmail.com*

*Corresponding author

Abstract

The research is part of a research project funded by Thailand Science Research and Innovation (TSRI) and Program Management Unit on Area Based Development (PMU A) the contract number is A17F650113. This study was conducted to get understanding of community enterprise context at BanTungpak Tungnui Kuaunkalong Ampore in Satun Province. Another objective was to develop digital literacy skills for community enterprise members that help increasing the competitiveness of dry betel leave products. Researchers reviewed relevant documents from several information sources, applied hierarchy of needs theory and the participatory theory for translating, data analysis, discussion. The main informants of this research were 23 persons. Data collections utilized qualitative research methods such as documentary study, participant observations, participation in public stage activities, face-to-face discussion, LINE application and in-depth semi-structured interviews. The triangulation is used to increase the credibility and validity of data analysis. The study results provide information about community history, community physical characteristics, society, community economy, establishment of a community enterprise to create products from dry betel leaves, addressing pain points faced by the community enterprise, and community enterprise members needs. Researchers use results of community context study as guidelines for organizing knowledge transfer workshops for improving digital literacy skills by using smartphones to sell community enterprise products to members. Regarding the training assessment, it was found that participants gained knowledge and practice in product dissemination, branding, color selection, customer selection, and digital content creation. This can be used to enhance the competitiveness of the product, make it widely known, and make purchasing decisions in the online market through various social media channels.

Keywords: Community Study, Digital Literacy Skills, Kalong Brand, Tao-Mak Community Enterprises, Product Competitiveness

บทนำ

การศึกษาบริบทชุมชนเป็นกระบวนการในการเข้าไปศึกษา เรียนรู้ทำความเข้าใจเรื่องราวของชุมชนใดชุมชนหนึ่ง เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอดีต สถานการณ์ปัจจุบัน ปัจจัยแวดล้อมในชุมชน การทำความรู้จักชุมชนก่อนที่จะลงมือทำงานถือซึ่งเป็นหัวใจสำคัญและมีผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาชุมชน เพราะนอกจากจะทำให้สามารถกำหนดเป้าหมาย และทิศทางการพัฒนาได้อย่างตรงความต้องการและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของชุมชนแล้ว ยังทำให้สามารถให้คำแนะนำร่วมกับชุมชนได้ง่าย ราบรื่น และได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย (ครรชิต พุทธิโกษา, 2554) การทำความเข้าใจชุมชนทำให้ได้รู้ถึงความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อชุมชนและบุคคล ที่อาศัยอยู่ในชุมชนนั้น โดยบุคคลจะมีความรู้สึกว่าเป็น ส่วนหนึ่งของชุมชนที่อาศัยอยู่ มีความรู้สึกผูกพัน ต่อบุคคลอื่นในชุมชน รวมทั้งมีค่านิยม ความเชื่อและมี ความสนใจที่คล้ายคลึงกัน (Chaskin, Brown, Ventkatesh, & Vidal, 2001)

การศึกษาบริบทชุมชนกรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเตาหมักบ้านทุ่งพัก ตำบลทุ่งนุ้ย อำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูลเพื่อการพัฒนาทักษะการรู้ดิจิทัลในการใช้เครื่องมือ อุปกรณ์และเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบัน เช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ แท็บเล็ต โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และสื่อออนไลน์ มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการสื่อสาร การปฏิบัติงาน การทำงานร่วมกัน (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2566) เทคโนโลยีและนวัตกรรมจะเป็นตัวช่วยที่สำคัญในการเพิ่มผลิตภาพและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของเกษตรกรได้ ดิจิทัลเทคโนโลยีที่มีศักยภาพในการช่วยยกระดับการทำเกษตรได้แก่ 1) เทคโนโลยีโทรศัพท์มือถือ (mobile technology) ที่ช่วยเชื่อมต่อเกษตรกรเข้ากับตลาด ผู้ขายปัจจัยการผลิต ผู้บริโภค เจ้าหน้าที่รัฐ รวมถึงระหว่างเกษตรกรด้วยกันเอง และช่วยให้เกษตรกรสามารถช่วยสร้างและเข้าถึงข้อมูลและความรู้ 2) แพลตฟอร์มธุรกิจอิเล็กทรอนิกส์ (e-commerce) จะช่วยเชื่อมต่อให้เกษตรกรสามารถซื้อขายโดยตรงกับผู้ซื้อผลผลิต และผู้ขายปัจจัยการผลิตโดยไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง ขายผลผลิตได้ในราคาที่สูงขึ้น และยังสามารถทำข้อตกลงซื้อขายล่วงหน้าได้ผ่านแพลตฟอร์ม จากการสนทนากลุ่ม กับกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดน่าน จำนวนกว่า 40 ราย เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีโทรศัพท์มือถือพบว่า เกษตรกรเกือบทุกรายที่มีสมาร์โฟนใช้ LINE เป็นช่องทางหลักในการสื่อสาร ส่งต่อข้อมูล และกระจายข่าว ทั้งระหว่างเพื่อนเกษตรกรกับหัวหน้ากลุ่ม หัวหน้าชุมชน ตลอดจนเจ้าหน้าที่เกษตร ทักษะการใช้งานLINE ของเกษตรกรอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดีแม้จะมีอายุมาก (ลัทพร รัตนวรารักษ์, โสมรศม์ จันทรัตน์, ขนกานต์ ฤทธิพันธ์, บุญธิดา เสงี่ยมเนตร, อุกฤษ อุดมทะเลชะ, รัสรินทร์ ชินโชติธีรนนท์ และกัมพล ปันตะแก้ว, 2562)

การพัฒนาทักษะการรู้ดิจิทัลจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนฯ แต่ละคนควรมีทักษะในการค้นหา ประเมิน และสื่อสารข้อมูลโดยการพิมพ์หรือแพลตฟอร์มสื่อดิจิทัลซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างความสามารถด้านเทคนิคและความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อสารเพื่อสร้าง ประเมินและแบ่งปันข้อมูล นอกจากนี้การวิจัยแสดงให้เห็นว่าความรู้ด้านดิจิทัลสำหรับผู้ประกอบการประกอบด้วยสี่ระดับคือ การใช้งานขั้นพื้นฐาน แอปพลิเคชัน การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลง และสามมิติ คือ ความรู้ความเข้าใจ สังคมและทางเทคนิค โดยในระดับต่ำสุดผู้ประกอบการจำเป็นต้องใช้อุปกรณ์การเข้าถึงเทคโนโลยีการสื่อสารพื้นฐานเพื่อสร้างความสมดุลระหว่างความต้องการด้านความปลอดภัยและข้อมูล ในระดับความรู้ด้านดิจิทัลที่สูงขึ้น ผู้ประกอบการจะสามารถควบคุมและจัดการเทคโนโลยีและเครื่องมือที่ซับซ้อนมากขึ้นซึ่งช่วยส่งเสริมความสามารถ

ด้านนวัตกรรมในการลงทุน หากวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีและเครื่องมือดิจิทัลที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้นก็จะทำให้สามารถส่งเสริมการตลาดสื่อสารไปยังผู้บริโภคเพื่อให้เกิดความต้องการสินค้าและบริการมากขึ้น หากผู้ประกอบการมีความรู้ด้านดิจิทัลแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น โซเชียลมีเดียจะทำให้สามารถรับรู้ค่าตีขมต่างๆ สร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน และส่งเสริมภาพลักษณ์ให้กับแบรนด์สินค้าได้ (Wikipedia, 2023)

นอกจากนี้การศึกษาบริบทชุมชนยัง ทำให้สามารถจัดกิจกรรมถ่ายทอดความรู้ การสร้างแผนธุรกิจที่สามารถแก้ไขปัญหาที่เผชิญอยู่ได้อย่างตรงความต้องการ สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในการช่วยเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันของผลิตภัณฑ์จากกบหมากแบรนด์ “กาหลง” ในด้านการสื่อสารที่มีศักยภาพกับลูกค้าและความสามารถด้านช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ การสร้างความสัมพันธ์ทางช่องทางการจัดจำหน่าย การปรับเปลี่ยนช่องทางการขาย ซึ่งจะส่งผลต่อความพึงพอใจที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค (ศตายุ รมเย็น, 2562) หลังวิกฤตการแพร่ระบาดโควิด 19 และสถานการณ์ของสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ไม่นานอน คาดการณ์ได้ยาก ซึ่งการยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติโดยพิจารณาจากเหง้าทางเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตและจุดเด่นทางธรรมชาติที่นำมาประยุกต์ผสมผสานกับเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของเศรษฐกิจ และสังคมโลกสมัยใหม่ รวมทั้งการเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการ พัฒนารูปแบบธุรกิจเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาด ส่งเสริมการยกระดับรายได้และการกินดีอยู่ดีของประชาชน (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชนด้านประวัติชุมชน ข้อมูลทางกายภาพ สังคม เศรษฐกิจ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเตาหมากบ้านทุ่งพัก ตำบลทุ่งนุ้ย อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล
2. เพื่อพัฒนาทักษะการรู้ดิจิทัลแก่สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจฯ และสมาชิกชุมชนที่ช่วยเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันของผลิตภัณฑ์จากกบหมาก

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลหลักของการวิจัย คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการคัดเลือกจากบุคคลจากชุมชนและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเตาหมากบ้านทุ่งพัก ที่มีความเต็มใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการสัมภาษณ์ เป็นผู้อาศัย ใช้ชีวิตอยู่ ณ หมู่ 9 ตำบลทุ่งนุ้ย บ้านทุ่งพัก อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล มาเป็นเวลา 10 ปีขึ้นไป มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพทำสวน และผู้ที่มีส่วนร่วมกับกลุ่มกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเตาหมากบ้านทุ่งพัก จำนวน 23 คน ประกอบด้วยปราชญ์ชุมชน ชาวบ้านดั้งเดิมของควนกาหลง ตัวแทนวิสาหกิจชุมชน ชาวบ้านที่มีอายุตั้งแต่ 18-65 ปีขึ้นไป ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้านและกำนัน
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยนี้ โดยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามเชิงคุณภาพได้แก่ วิธีการศึกษาเอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การเข้าร่วมกิจกรรมเวทีชุมชน การสนทนากลุ่มแบบพบหน้าและผ่านแอปพลิเคชันไลน์ รวมถึงการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมี

โครงสร้าง ในระหว่างเดือนกรกฎาคม 2565 ถึง มกราคม 2566 คณะผู้วิจัยลงพื้นที่นัดหมายสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างกับบริบทชุมชนกับด้านประวัติชุมชน ข้อมูลทางกายภาพ สังคม เศรษฐกิจ ปัญหาที่กำลังเผชิญ ครั้งแรกในวันที่ 13 กรกฎาคม 2565 ครั้งที่สองในวันที่ 20 กรกฎาคม 2566 การสังเกตแบบมีส่วนร่วมจากการเข้าร่วมกิจกรรมเวทีชุมชนที่สำคัญตามกำหนดการของโครงการวิจัยหลัก เช่น กิจกรรมเปิดตัวโครงการวิจัยในลักษณะเวทีชุมชน ภายใต้ทีมงาน “กาหลง เรามีสัญญากับธรรมชาติ” ในวันที่ 16 มิถุนายน 2565 ที่ทุกหน่วยงานได้แสดงเจตนารมณ์ร่วมกัน ซึ่งได้รับความร่วมมือจากผู้นำหน่วยงานในพื้นที่เข้าร่วมกิจกรรมเปิดตัวครบถ้วนทุกหน่วยงาน และได้รับเกียรติจากนายอำเภอควนกาหลง ร่วมเวทีชุมชนในครั้งนี้ด้วย การสนทนากลุ่มแบบพบหน้าและสังเกตการสื่อสารผ่านแอปพลิเคชันไลน์ของกลุ่มต่างๆ ที่ตั้งขึ้นต่อเนื่องเป็นเวลาหลายเดือน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ใช้แบบสัมภาษณ์ที่ประกอบคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลมีอิสระในการตอบคำถามและเล่าเรื่องราวโดยประกอบด้วยคำถามที่เกี่ยวข้องกับบริบทชุมชนในด้านต่างๆ ประกอบประกอบด้วยประวัติชุมชน ข้อมูลทางกายภาพ สังคม เศรษฐกิจ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเตาหมักบ้านทุ่งพัก ตำบลทุ่งนุ้ย อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล ทั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ส่งแบบสัมภาษณ์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ ได้แก่ ไขตามคำแนะนำให้สมบูรณ์ก่อนใช้สัมภาษณ์จริง

4. วิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูล

เมื่อเก็บข้อมูลเรียบร้อยแล้วทำการตรวจสอบด้วยวิธีการสามเส้าด้านข้อมูล ด้านผู้วิจัยหรือผู้เก็บข้อมูล และด้านทฤษฎีด้านดังนี้

4.1 ด้านข้อมูล เป็นการตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้มานั้นถูกต้องหรือไม่จะเน้นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งต่าง ๆ ว่ามีความเหมือนกันหรือไม่ ซึ่งถ้าทุกแหล่งสารสนเทศพบได้ข้อค้นพบมาเหมือนกันแสดงว่าข้อมูลที่ได้มีความถูกต้อง เช่น เปรียบเทียบข้อมูลจากการสังเกตกับการสัมภาษณ์เปรียบเทียบกับสิ่งที่พูด เพื่อตรวจสอบความแน่นอนของคำพูดในเรื่องเดียวกันแต่ละเวลา เปรียบเทียบมุมมองของผู้ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ จากปรากฏการณ์ที่ศึกษา เปรียบเทียบข้อมูลเรื่องเดียวกันที่ได้มาจากผู้ให้ข้อมูลหลักหลายคน

4.2 ด้านผู้วิจัยหรือผู้เก็บข้อมูล เป็นการตรวจสอบจากผู้วิจัยหรือผู้เก็บข้อมูลต่างกันนำมาเปรียบเทียบว่าได้ค้นพบที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไรซึ่งถ้าผู้วิจัยหรือผู้เก็บข้อมูลทุกคนพบว่าข้อค้นพบที่ได้มีความเหมือนกันแสดงว่าข้อมูลที่ได้มีความถูกต้อง

4.3 ด้านทฤษฎี เป็นการใช่มุมมองของทฤษฎีแตกต่างกันได้แก่ ทฤษฎีความต้องการ และทฤษฎีการมีส่วนร่วมของชุมชนมาพิจารณาตีความ วิเคราะห์ อภิปรายผลจากการรวบรวมข้อมูล

4.3.1 ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ (Maslow's hierarchy of needs)

ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ เป็นหนึ่งในทฤษฎีแรงจูงใจที่เป็นที่รู้จักและนิยมมากที่สุด อับราฮัม มาสโลว์ได้แนะนำแนวคิดเกี่ยวกับลำดับขั้นของความต้องการเป็นครั้งแรกในปี 1943 รายงานชื่อว่า *"A Theory of Human Motivation"* และเสนอแนวคิดนี้อีกครั้งในหนังสือเล่มต่อมาของเขาชื่อ *"Motivation and Personality"* ลำดับขั้นความต้องการนี้ชี้ให้เห็นว่าผู้คนมีแรงจูงใจในการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานก่อนที่จะก้าวไปสู่ความต้องการขั้นสูงอื่น ๆ ความต้องการ 5 ขั้นประกอบด้วย 1) ความต้องการพื้นฐานทางด้านร่างกาย เช่น อาหาร น้ำ อากาศ การรักษาภาวะสมดุลต่างๆของร่างกาย 2) ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย เช่น ความมั่นคงทางการเงิน การดูแล

สุขภาพ ความเป็นอยู่ที่ดี ความปลอดภัยในการใช้ชีวิต 3)ความต้องการด้านสังคม เช่น มิตรภาพ ความรัก ความสัมพันธ์อันดีของครอบครัว การมีส่วนร่วมในสังคม การร่วมกลุ่มกันในชุมชน องค์กรเกี่ยวข้องกับศาสนา 4) ความต้องการการได้รับการยกย่องนับถือในตนเอง เช่น มีความภูมิใจและสร้างความนับถือตนเอง ชื่นชมในความสำเร็จของงานที่ทำ ความรู้สึกมั่นใจในตนเองและมีเกียรติ 5) ความต้องการพัฒนาศักยภาพตนเองเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จในเป้าหมายชีวิตของตนเอง และต้องการความสมบูรณ์ของชีวิต (Cherry, 2022)

4.3.2 ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community participation theory) ชุมชนมีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มสังคม ทุกขนาดที่มีสมาชิกอาศัยอยู่ในพื้นที่เฉพาะซึ่งอาจจะเรียกว่าชุมชนท้องถิ่น มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมร่วมกัน มีการเชื่อมโยงทางการเมือง เป็นต้น การมีส่วนร่วมของชุมชนคือการมีส่วนร่วมโดยตรงในกิจกรรม หรือกลุ่มประชาชนผู้ปฏิบัติที่อาจจะได้รับผลกระทบหรือมีความสนใจในการตัดสินใจหรือการกระทำ (Lachapelle & Austin, 2014). นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของชุมชนเกิดจากจิตใจที่ต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เพื่อให้เกิดผลต่อความต้องการของกลุ่มคนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตทางสังคม ทั้งนี้ ในการที่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงนั้น การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมต้องคำนึงถึง วิธีการดำเนินชีวิต ค่านิยมประเพณี ทัศนคติของบุคคล เพื่อให้เกิดความสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม เพราะกลุ่มคนในชุมชน มีความแตกต่างกัน ใน ลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจ และการได้รับข้อมูลข่าวสาร ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนคือ 1) การวิเคราะห์ สังเคราะห์ปัญหาของชุมชน 2) การวางแผนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิต 3) การทำกิจกรรม 4) การดำเนินกิจกรรม และ 5) การประเมินผลกิจกรรม. Wilcox (1994) อธิบายถึงระดับการมีส่วนร่วมกับชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพว่าประกอบด้วย 5 ระดับคือ ระดับแรกเป็นการแจ้งให้ชุมชนทราบถึงแผนการ กำหนดการ กิจกรรมที่จะเกิดขึ้น ระดับถัดมาเป็นการปรึกษาหารือ อาจเสนอความคิดเห็น รับฟังข้อคิดเห็น เสียงสะท้อน แต่จะไม่อนุญาตให้เสนอแนวคิดใหม่ ระดับที่สามเป็นการเปิดโอกาสให้มีการตัดสินใจร่วมกัน เสนอความคิดเห็นใหม่ ระดับที่ 4 เป็นการปฏิบัติร่วมกันตัดสินใจร่วมกันอะไรเป็นสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับชุมชน โดยมีการจับกลุ่มพันธมิตรเพื่อดำเนินการ และระดับสุดท้ายเป็นการสนับสนุนตามความสนใจของชุมชน เช่นการได้รับการสนับสนุนเงินทุนจากหน่วยงานองค์กรท้องถิ่น หรือการให้คำแนะนำ คำปรึกษาแก่ชุมชนเพื่อให้ชุมชนพัฒนาภาระของตนเองภายใต้แนวปฏิบัติที่กำหนดให้

5. ข้อพิจารณาด้านจริยธรรม คณะผู้วิจัยการติดต่อและขอความอนุเคราะห์ก่อนการสัมภาษณ์จริง และได้แจ้งวัตถุประสงค์ในกาดำเนินงานวิจัยแก่ผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยที่คณะผู้วิจัยจะเปิดเผยข้อมูลตามที่ผู้ให้สัมภาษณ์อนุญาตเท่านั้น และได้ขออนุญาตนำข้อความมาใช้ในการประกอบการนำเสนอในงานวิจัย ในส่วนของข้อมูลที่ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ประสงค์จะเผยแพร่ ผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลไว้เป็นความลับโดยไม่ทำการเผยแพร่

6. นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการนำเสนอผลการวิจัยในเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาสามารถนำมาสรุป ตามลำดับ ดังนี้

1. สารสนเทศเพื่อความเข้าใจบริบทชุมชน

1.1 ประวัติ ข้อมูลทางกายภาพ สังคม เศรษฐกิจของชุมชนสำนักงานจังหวัดสตูล บันทึกและเผยแพร่ประวัติของอำเภอควนกาหลงอย่างเป็นทางการว่า เดิมเป็นตำบลหนึ่งอยู่ในการปกครองของอำเภอเมืองสตูล ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2502 กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย (ในขณะนั้น) ได้จัดตั้งนิคมสร้างตนเองในพื้นที่บางส่วน โดยราษฎรจากจังหวัดพัทลุง สงขลา ตรัง และนครศรีธรรมราชอพยพเข้ามาอยู่อาศัย ทำให้ประชาชนเพิ่มขึ้นรวดเร็ว กระทรวงมหาดไทยจึงประกาศตั้งเป็นกิ่งอำเภอควนกาหลง เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2512 มีเขตการปกครอง 4 ตำบล คือ ตำบลทุ่งนุ้ย ตำบลควนกาหลง ตำบลท่าแพ และ ตำบลแปะ โดยกรมประชาสงเคราะห์ได้มอบที่ดินพร้อมอาคาร จำนวน 125 ไร่ ให้ใช้เป็นที่ว่าการอำเภอชั่วคราว และได้รับการจัดสรรงบประมาณสร้างที่ว่าการกิ่งอำเภอแล้วเสร็จ เปิดทำการได้ในปี พ.ศ. 2514 ได้รับการยกฐานะเป็นฐานอำเภอในปี พ.ศ.2519 ตามพระราชกฤษฎีกา จัดตั้งเป็นอำเภอควนกาหลง ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ลงวันที่ 8 กันยายน 2519 และระหว่างรอพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเป็นอำเภอ กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศตั้งกิ่งอำเภอท่าแพ เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2519 โดยแยกตำบลท่าแพ กับตำบลแปะ แยกออกไป ต่อมา อำเภอควนกาหลง ได้ตั้งตำบลใหม่เพิ่มขึ้นอีก 3 ตำบล คือ ตำบลอุไคเจริญ ตำบลปาล์มพัฒนา และ ตำบลนิคมพัฒนา รวมเป็น 5 ตำบล 41 หมู่บ้าน และเมื่อปี พ.ศ. 2539 กระทรวงมหาดไทย ได้มีประกาศกระทรวงมหาดไทยแบ่งเขตท้องที่อำเภอควนกาหลง ตั้งแต่วันที่ 15 กรกฎาคม 2539 ปัจจุบันมี 3 ตำบล คือ ตำบลอุไคเจริญ ตำบลควนกาหลง ตำบลทุ่งนุ้ย โดยมีหมู่บ้าน 32 หมู่บ้าน (สำนักงานจังหวัดสตูล, ม.ป.ป)

จากการรับรู้ของผู้ถูกสัมภาษณ์ชาวทุ่งพักเล่าว่า ควนกาหลง มีสภาพเป็นควน (ภาษาถิ่นใต้หมายถึง เขาเล็ก หรือเนินเตี้ย ๆ) เป็นป่าทึบ สลับซับซ้อน มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทางธรรมชาติอย่างมาก อากาศบริสุทธิ์ มีต้นไม้เนื้อแข็งเช่น ไม้หลุมพอง ตะเคียนทอง พะยูง ยางนา และอื่นๆ จนมีเรื่องเล่าต่อกันว่าเมื่อผู้คนเข้ามาในป่าเขาแห่งนี้แล้วหลงทางหาทางออกไม่เจอ รวมถึงกาหลงเข้ามาในป่าก็หาทางออกไม่ได้ จึงเป็นที่มาของชื่อว่า “ควนกาหลง” ประชากรของควนกาหลงประกอบด้วยชาวอิสลามและชาวพุทธ ที่อยู่ร่วมกันอย่างสงบ สันติ บ้านเรือนที่อยู่อาศัยของชาวบ้านทุ่งพัก มีรูปแบบเป็นบ้านสวนเกษตรผสมผสานซึ่งจะมีพืชสวนนานาชนิด และมีพื้นที่สวนปาล์ม สวนยางที่เป็นแหล่งสร้างรายได้ที่สำคัญ พื้นที่บางส่วนยังคงมีความแห้งแล้ง น้ำยังคงเป็นเรื่องที่ต้องได้รับการดูแล มีสถานศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ โรงเรียนบ้านทุ่งนุ้ยมิตรภาพที่ 49 สถานศึกษาที่มุ่งให้การศึกษ ความรู้แก่ลูกหลานของชาวบ้านทุ่งพักและชุมชนโดยภาพรวม ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนบ้านทุ่งนุ้ยที่มุ่งให้การศึกษากับผู้พลาดโอกาสในการเข้ารับการศึกษาระบบ

ปัจจุบันชาวบ้านทุ่งพักได้ความสะดวกสบายในการเดินทางระหว่างหมู่บ้าน จากบ้านเรือนไปยังสวนยาง สวนปาล์ม และการเดินทางข้ามจังหวัดอย่างมากในปัจจุบันเมื่อเปรียบเทียบกับคำบอกเล่าที่กล่าวว่า การเดินทางในอดีตของชุมชนนี้เป็นไปอย่างมีความยากลำบาก ต้องใช้เวลาในการเดินทางหลายวัน ซึ่งเป็นที่มาของชื่อชุมชนว่า “ทุ่งพัก” เช่น ถนนจากหมู่บ้านเชื่อมต่อกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 406 (สายปากจา-ตำมะลัง) เป็นทางหลวงแผ่นดินที่เชื่อมต่อระหว่าง 2 จังหวัดที่อยู่ภาคใต้ฝั่งตะวันออกและฝั่งตะวันตก ได้แก่ จังหวัดสงขลา กับ จังหวัดสตูล มีระยะทางตลอดทั้งสาย 99.89 กิโลเมตร นอกจากนี้ยังเป็นทางหลวงสายสำคัญที่เชื่อมต่อจากถนนเพชรเกษมไปยังจังหวัดสตูล ถนนภายในหมู่บ้าน (บ้านทุ่งพัก-ปลักสาวสูง) เป็นต้น คลองที่สำคัญในบ้านทุ่งพักเช่น คลองบาระเกตุ (ตามที่ปรากฏในป้ายชุมชน) และคลองบ้านน้ำหรา เป็นแนวเขตแดนระหว่าง บ้านทุ่งพัก หมู่ที่ 9 และบ้านน้ำหรา หมู่ที่ 6

นอกจากนี้ยังนี้สรรหาน้ำทหารหน่วยพัฒนาได้ชุดเพื่อช่วยแก้ปัญหาแหล่งน้ำ ซึ่งปัจจุบันสระดังกล่าวได้ถูกปรับเปลี่ยนเป็นบ่อดกปลา ที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่เจ้าของพื้นที่เป็นรายได้เสริม (ประทีป ขาวทอง, สัมภาษณ์)

แอปพลิเคชัน LING เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาและเข้าใจบริบทชุมชนครั้งนี้เป็นแอปพลิเคชันการเกษตรดิจิทัลเพื่อการค้นหาพิกัด ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่ถูกต้อง ควบคู่กับการสำรวจชุมชนทางกายภาพภาพ (Ling map, 2023) ที่นำไปใช้ในการบันทึกภาพรวมของชุมชน โดยอิงกับลักษณะทางกายภาพของชุมชน ที่ทำให้ได้เห็นวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชน การเดินทางสัญจร บริเวณที่อยู่อาศัย บ้านเรือน อาณาเขต แนวกันหรือเขตแดนตามธรรมชาติ เช่น ลำคลอง สิ่งก่อสร้างที่ปรากฏขึ้นในชุมชน จุดศูนย์รวมของการเดินทางขนส่ง แผนที่เดินดินดิจิทัล (Walking map or geo-social map) ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเตาหมักบ้านทุ่งผัก (ดังภาพที่ 1) สามารถใช้ประชาสัมพันธ์ทางสื่อออนไลน์หลากหลายแพลตฟอร์ม เพื่อเชิญชวนนักท่องเที่ยวให้รู้จักบ้านทุ่งผัก เลือกเป็นจุดหมายการเดินทางท่องเที่ยวแวะซื้อ/สั่งซื้อ ผลิตภัณฑ์จากกาบหมาก ซึ่งสอดคล้องกับแผนกลยุทธ์ แผนการท่องเที่ยวของตำบลทุ่งนุ้ย ที่จะช่วยฟื้นฟูเศรษฐกิจของชุมชนหลังสถานการณ์แพร่ระบาดโควิด-19

ภาพที่ 1 แผนที่เดินดินบ้านทุ่งผัก

1.2 วิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์จากกาบหมากแบรนด์“กาหลง” วิสาหกิจชุมชนเป็นกิจการที่ดำเนินการร่วมกันของกลุ่มบุคคลในพื้นที่ ซึ่งเป็นที่ตั้งของวิสาหกิจชุมชน และหรือรวมถึงพื้นที่

ข้างเคียง ดำเนินกิจการผลิตสินค้าหรือบริการเพื่อสร้างรายได้ เพื่อการพึ่งพาตนเองและเพื่อประโยชน์สุขของคนในชุมชนวิสาหกิจชุมชนจะต้องดำเนินการโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน (ประกาศคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เรื่อง คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ และการจดทะเบียนของวิสาหกิจชุมชน, 2560) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเตาหมากบ้านทุ่งพัก ตั้งอยู่เลขที่ 146 หมู่ที่ 9 ตำบลทุ่งนุ้ย อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล ได้จดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนในปี พ.ศ. 2563 รหัสทะเบียน 5-91-03-01/1-0041 โดยผู้มีอำนาจทำการแทนคือ นายคมเดช ศรีประสม และ นายพัฒนา บุญราศรี ชุมชนบ้านทุ่งพักแต่เดิมนั้น เป็นเพียงที่พักระหว่างทางของผู้เดินทางซึ่งเข้าไปทำสวนและการเดินทางระหว่างตำบล เดิมเป็นทุ่งโล่ง มีหญ้าดอกหางยุงจำนวนมาก สภาพแห้งแล้ง ทำให้การทำนาไม่ได้ผล จึงเปลี่ยนแปลงเป็นการปลูกสวนยางและสวนปาล์ม ซึ่งเดิมบ้านทุ่งพักเป็นพื้นที่การปกครองของหมู่ที่ 6 บ้านน้ำหრა และ หมู่ที่ 2 ตำบลทุ่งนุ้ย และในขณะนั้นบ้านน้ำหრა มีผู้ใหญ่บ้านชื่อ นายปลื้ม ยี่สุนแสง แล้วต่อมาได้มีผู้คนย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่อาศัย โดยส่วนใหญ่มาจากอำเภอควนโดน จังหวัดสตูล และมาจากจังหวัดพัทลุง เมื่อมีประชากรเข้ามาอยู่อาศัยมากขึ้นเรื่อย ๆ ก็ได้มีการตั้งชุมชนขึ้น ในที่สุดจึงแยกพื้นที่การปกครองออกจากบ้านน้ำหრა หมู่ที่ 6 ตำบลทุ่งนุ้ย อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล เป็นหมู่ที่ 9 บ้านทุ่งพัก ตำบลทุ่งนุ้ย โดยทิศเหนือมีอาณาเขตติดต่อกับ หมู่ที่ 8 บ้านค่ายรวมมิตร ทิศใต้ติดต่อกับหมู่ที่ 1 บ้านควนบ่อทอง ทิศตะวันออก ติดต่อกับหมู่ที่ 11 บ้านสวนพัฒนา ทิศตะวันตกติดต่อกับหมู่ที่ 6 บ้านน้ำหრა (องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านทุ่งนุ้ย, ม.ป.ป; ประทีป ขาวทอง, สัมภาษณ์) จากข้อมูลประชากร ณ เดือนมีนาคม 2563 รายงานว่าบ้านทุ่งพักมีจำนวน 246 หลัง จำนวนประชากร ทั้งหมด 565 คน (ชาย 286 คน หญิง 279 คน)วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเตาหมากบ้านทุ่งพัก ใช้อาคารเอนกประสงค์ที่เป็นที่ทำการของวิสาหกิจชุมชน และยังเป็นสถานที่ทำกิจกรรมอื่นๆของชาวบ้าน เช่น การฝากเงินกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การประชุมชาวบ้าน การขายปุ๋ย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าชาวบ้านมีความตื่นตัว มีความร่วมมือเพื่อพัฒนาชุมชน การสร้างรายได้ที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นศักยภาพของชุมชนอยู่ที่มีการรวมตัวเป็นกลุ่มหรือเครือข่าย องค์การชุมชนจึงเป็นทุนทางสังคม ที่สำคัญในการแก้ปัญหาและการสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง

ผลหมากถือเป็นหนึ่งในพืชเศรษฐกิจ ปี 2562 มีมูลค่าการส่งออก 2,029.17 ล้านบาท ปี 2563 มีมูลค่าการส่งออก 2,286.41 ล้านบาท ปี 2564 (ม.ค.-ต.ค. 64) เพียงช่วง 10 เดือน ตลาดส่งออกเติบโตสูงกว่าเท่าตัว มีมูลค่า 4,714.18 ล้านบาท โดยประเทศที่ส่งออกหมาก 15 อันดับแรกของไทย ได้แก่ เมียนมา บังกลาเทศ เวียดนาม ซาอุดีอาระเบีย สหราชอาณาจักร อินเดีย สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ เยเมน จีน สหรัฐอเมริกา ไต้หวัน โอมาน มัลดีฟส์ ลาว และเดนมาร์ก (ประชาชาติธุรกิจ, 2564) หมากนอกจากจะเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญแล้วยังสัมพันธ์กับวิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรมด้วย การเคี้ยวหมากเป็นวัฒนธรรมที่สำคัญของผู้คนในหลายประเทศ ปัจจุบันแหล่งปลูกหมากที่สำคัญและมีการผลิตหมากแห้งจำนวนมากคือในเมริด มณฑลตะนาวศรี ประเทศเมียนมา (กรมส่งเสริมการค้า กระทรวงพาณิชย์, 2561) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเตาหมากบ้านทุ่งพัก ได้นำเตาหมาก (กาบหมาก) ที่ทิ้งขว้างไร้ประโยชน์มาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมที่ยั่งยืนชาวบ้านทุ่งพักเล่าว่าในอดีตกาบหมาก (คำพื้นถิ่นใต้เรียกว่าเตาหมาก) ได้ถูกนำมาประดิษฐ์ดัดแปลงเป็นเครื่องใช้ไม้สอยในการดำรงชีวิตตามวิถีชาวบ้านปักษ์ใต้ เช่น ภาชนะสำหรับตักน้ำที่เรียกว่า “หมา หรือ ดิหมา” ดิหมาที่

ทำจากกาบหมาก เรียกว่า “หมาต้อ หรือ ตีหมาต้อ” (ดังภาพที่ 2) ใช้ตักน้ำโดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนทุ่งผักกักที่ในอดีตแห้งแล้ง ต้องไปตักน้ำที่บ่อในหน้าแล้งซึ่งน้ำในบ่อจะมีไม่มาก แต่เมื่อใช้ตีหมาตักน้ำจะทำให้ น้ำไม่เกิดแรงกระเพื่อมมากเพราะน้ำหนักเบา จึงทำให้ได้น้ำที่ไม่ขุ่นและมีตะกอน เมื่อกล่าวถึงต้นกำเนิดของคำ “หมา” หรือ “ตีหมา” เป็นคำที่มาจากรากศัพท์มาจากภาษามลายูถิ่นคือคำว่า “ติมอ” หรือ “Timba” ซึ่งหมายถึงภาชนะตักน้ำ ทำหน้าที่เหมือนถังน้ำและขันน้ำ เช่น ตักน้ำจากบ่อโดยใช้ไม้ทำเป็นตะขอเกี่ยว หรือใช้เชือกผูกโยง ใช้ตักน้ำอาบ วิดน้ำในเรือ เป็นต้น วัสดุที่ทำอาจจะเป็นกาบของพืชตระกูลปาล์ม ได้แก่ กาบหลาวชะโอน กาบหมาก หรือใบของพืช เช่น ใบจาก ซึ่งเป็นพืชที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น ในการเรียกชื่อของหมาหรือตีหมา บางครั้งจึงมีชื่อของพืชที่นำมาทำต่อท้ายด้วย เช่น ถ้าทำจากใบจากก็เรียกว่า “หมาจาก” ถ้าทำจากต้อหมาก (กาบหมาก) ก็เรียกว่า “หมาต้อ” ถ้าทำจากกาบหลาวชะโอนก็เรียกว่า “หมาต้อหลาวโอน” (ฐานข้อมูลท้องถิ่นภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2018-2023).

นอกจากนี้กาบหมากยังนำมาทำเครื่องใช้ ภาชนะ เช่น ฝักมิดกาบหมาก ภาชนะสำหรับเก็บผัก โดยใช้ไม้ไผ่เย็บด้านข้างเตาะหมากใช้เก็บผักที่หาได้จากป่า โกงวิดปลา รวมถึงการนำกาบหมามาใช้เพื่อการละเล่นสันทนาการของเด็กในท้องถิ่นได้สมัยโบราณเรียกว่า “ลากเตาะ” (ดังภาพที่ 3)

ภาพที่ 2 หมาต้อ หรือ ตีหมาต้อ

ภาพที่ 3 การละเล่นลากเตาะ

ที่มา: ฐานข้อมูลท้องถิ่นภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่มา: Google

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเตาหมากบ้านทุ่งพัก ได้นำเตาหมาก (บางท้องถิ่นในภาษาไทยถิ่นใต้ เรียกว่า สะเตาหมาก หรือ ต้อหมากหรือสะเตาหมาก) ที่ร่วงหล่นจากต้น มาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ทำมือหลากหลายรูปแบบเช่น เรือสำหรับบรรจุอาหาร จาน กระเป๋า และรองเท้าใส่ในบ้าน เพื่อเป็นการส่งเสริมการสร้างรายได้ให้ แก่สมาชิกวิสาหกิจ ในยามว่างจากภารกิจสวนยาง และสวนปาล์ม มีการรณรงค์ให้ปลูกและให้ใช้หมากที่มีอยู่แล้วมาใช้ประโยชน์มาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ บริเวณที่ปลูกหมากจำนวนมากที่สุดของบ้านทุ่งพักมีจำนวน ประมาณ 200 ต้น และรูปแบบการปลูกหมากเพื่อการแบ่งเขตแดนในสวนหรือบ้านเรือนชุมชนบ้านทุ่งพักบ้านละประมาณ 6-15 ต้น ซึ่งสัมพันธ์กับการนำกาบหมาก (เตาหมาก) ที่ร่วงหล่นนำมาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าของกาบหมากและการช่วยอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ช่วยลดขยะพลาสติก (ดังภาพที่ 4)

ภาพที่ 4 ตัวอย่างผลิตภัณฑ์จากเตาหมากบ้านทุ่งพัก

ผลิตภัณฑ์จากกาบหมากภายใต้กาหลงแบรนด์ได้ต้นแบบมาจากใบของต้นกาหลง ซึ่งเป็นต้นไม้ที่ปรากฏในคำขวัญของ อำเภอ ควนกาหลงที่ว่า “แดนดอกกาหลง ถิ่นดงต้นปาล์ม ดงตามน้ำตก มรดกธรรมชาติ ดารดาขุนเขา” ผลจากการสัมภาษณ์ปราชญ์ชุมชนพบว่าชาวบ้านทุ่งพักรู้จักต้นและดอกกาหลง เพราะตนได้ปลูกต้นกาหลงไว้ที่บ้าน “สวนลุงยก” และเห็นว่าดอกกาหลงสีขาว สวย สะอาดตา บางท่านกล่าวว่าต้นกาหลงจะปลูกไว้ตามสถานที่ราชการเช่น อำเภอ โรงเรียน ซึ่งเมื่อได้สำรวจพื้นที่ตามคำบอกเล่าก็พบกับต้นกาหลงสอดคล้องกับคำบอกเล่า

ตามคำอธิบายทางพฤกษศาสตร์กล่าวว่า กาหลงเป็นพันธุ์ไม้ที่มีถิ่นกำเนิดในป่าเมืองร้อนของหลายประเทศตั้งแต่ไทย ลาว พม่า กัมพูชา มาเลเซีย อินเดีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ เป็นต้น โดยจัดเป็นไม้พุ่มขนาดเล็ก มีความสูงของต้นประมาณ 1-3 เมตร ส่วนใบซึ่งมีลักษณะเป็นใบเดี่ยวออกเรียงสลับ ลักษณะของใบเป็นรูปรีกว้าง ปลายใบเว้าลึกเข้ามาเกือบครึ่งใบ ทำให้ปลายแยกสองข้างแหลม แยกเป็น 2 พู โคนใบมนเว้าเป็นรูปหัวใจ ส่วนขอบใบเรียบ ใบมีขนาดกว้างประมาณ 9-13 เซนติเมตรและยาวประมาณ 10-14 เซนติเมตร แผ่นใบเป็นสีเขียวอ่อน มีเส้นใบออกจากโคนใบประมาณ 9-10 เส้น ปลายเส้นกลางใบมีติ่งเล็กแหลม เส้นใบสีเขียวสด หลังใบเรียบเกลี้ยง ส่วนท้องใบมีขนละเอียดสีขาว ก้านใบยาวประมาณ 3-4 เซนติเมตร ส่วนหูใบลักษณะเรียวยาวแหลมยาวประมาณ 1 เซนติเมตร ร่วงได้ง่าย และมีแท่งยางค์เล็ก ๆ อยู่ระหว่างหูใบ โดยปกติแล้วต้นกาหลงจะผลัดใบในช่วงฤดูหนาวและเริ่มแตกใบอ่อนในช่วงฤดูร้อน (หมอชาวบ้าน, 2547). กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเตาหมากบ้านทุ่งพักได้ใช้ใบกาหลงเป็นสัญลักษณ์ของผลิตภัณฑ์จากเตาหมาก ภายใต้คำขวัญ “เรามีสัญญากับธรรมชาติ” (ดังภาพที่ 5)

ภาพที่ 5 สัญลักษณ์ของผลิตภัณฑ์จากเตาหมากและใบกาหลง

1.3 ปัญหาสำคัญที่กำลังเผชิญวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเตาหมากบ้านทุ่งพัก ผู้ผลิตบรรจุภัณฑ์จากกาบหมากเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์วิกฤตโควิด-19 อย่างมากเช่นเดียวผู้คนในทุกภูมิภาคของโลก เนื่องจากไม่สามารถรวมตัวกันผลิตสินค้าได้ กลุ่มลูกค้าซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการร้านอาหารเปลี่ยนรูปแบบความต้องการเป็นบรรจุภัณฑ์ที่มีฝาปิด เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรการของรัฐบาลและการสั่งอาหารออนไลน์ตามวิถีปกติใหม่ของผู้บริโภคหลังการระบาดของโควิด 19 ปัญหาด้านวัตถุดิบที่สำคัญยิ่งคือเตาหมากมีความขึ้นและขึ้นรา การเก็บเตาหมากที่ไม่ถูกวิธี ปริมาณกาบหมากยังมีปริมาณไม่แน่นอน รูปแบบของผลิตภัณฑ์ยังไม่มีหลากหลาย ยอดการสั่งซื้อและจำหน่ายสินค้าที่ยังไม่มีเสถียรภาพ จึงทำให้เป็นอุปสรรคในเรื่องการจัดการการผลิตซึ่งสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนแห่งนี้ส่วนใหญ่ใช้เวลาผลิตสินค้าหลังเสร็จภารกิจภารกิจกรรตียงซึ่งเป็นอาชีพหลักและเป็นแหล่งรายได้หลัก

1.4 ความต้องการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเตาหมากบ้านทุ่งพักวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเตาหมากบ้านทุ่งพักมีความต้องการให้มีหน่วยงานของรัฐเข้ามาจัดการเรื่องการตลาดทำให้สินค้าเป็นที่รู้จักนำไปใช้ในหน่วยงาน บริษัทต่างๆ อย่างกว้างขวาง ความต้องการให้มีคนรุ่นใหม่เป็นผู้สืบทอดกิจกรรมของกลุ่มในอนาคต นอกจากนี้การต้องการเพิ่มพูนความรู้เรื่องการขายสินค้าออนไลน์แก่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่ยังไม่ค่อยมีความพร้อมความถนัดในการใช้สมาร์ตโฟนมากนัก จึงต้องการเพิ่มพูนทักษะ

2. รายละเอียดการอบรมเชิงปฏิบัติการ

การอบรมเชิงปฏิบัติการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เข้าอบรมซึ่งเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน จำนวน 19 คน ช่วงอายุระหว่าง 15-62 ปี ให้ได้รับความรู้และการฝึกปฏิบัติการตลาดออนไลน์ เครื่องมือที่ใช้ในการเข้าอบรมคือสมาร์ตโฟนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ และระบบไอเอส โดยฝึกปฏิบัติผ่านแอปพลิเคชัน เช่น “Canva” ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มออกแบบกราฟิก “Photoroom” เหมาะสำหรับการโปรโมทธุรกิจของบนโซเซียลมีเดียและสร้างเทมเพลตสำหรับปกของ YouTube, Podcast, Facebook, Instagram เป็นต้น “Ibis Paint” สำหรับวาดภาพแบบโซเซียลด้วยสมาร์ตโฟน เผยแพร่ผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น Tiktok, Shopee และ Lazada ที่ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับการวิธีนำเสนอสินค้า เทคนิคการใช้คำเพื่อการโพสต์ขายสินค้า การสร้างตราสินค้า (branding) การเลือกใช้อาภาพ/สีที่มีความเหมาะสมและดึงดูดใจ การเลือกกลุ่มลูกค้า และการสร้างเนื้อหา โดยมีลำดับขั้นตอนในการถ่ายทอดเนื้อหาดังนี้

- อธิบายเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างมูลค่าตราสินค้า และเทคนิควิธีการสร้างตัวตน

ออนไลน์ของผู้จำหน่ายสินค้าออนไลน์

- ติดตั้งแอปพลิเคชันในสมาร์ทโฟน ศึกษาตัวอย่างผลงานโดดเด่นและประสบ

ความสำเร็จในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในตลาดออนไลน์

- วิเคราะห์ผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจทั้งจุดอ่อน จุดแข็ง ก่อนเริ่มขายสินค้าออนไลน์
- กำหนดเป้าหมายของการสร้างตราสินค้า หรือผลิตภัณฑ์ให้ชัดเจนเพื่อให้เป็นจดจำตรา

สินค้า

- การใช้ คำสำคัญเพื่อการค้นหาสินค้า การติดตาม แชนแนล บนโลกออนไลน์
- การฝึกการออกแบบตราสินค้า ด้วยแอปพลิเคชันบนมือถือ
- แนะนำเทคนิคการถ่ายภาพสินค้าด้วยมือถือ การวางองค์ประกอบภาพ การเลือกชนิด

ตัวอักษร

- การเลือกสี ข้อความสำหรับการอธิบายสินค้า การจัดวางตำแหน่งภาพ รูปแบบแบนเนอร์

สินค้าออนไลน์

- การเลือกใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ต่างๆสำหรับขายสินค้าออนไลน์ให้เหมาะสมกับบริบทของ

สินค้าของวิสาหกิจชุมชน และการใช้เนื้อหา (content) เพื่อสื่อสารผ่านแบรนด์สินค้าของชุมชนไปยัง

3. การประเมินผลการอบรม

จากการประเมินผลการอบรมพบว่าผู้เข้าร่วมการอบรมได้รับความรู้ในระดับมาก และการฝึกปฏิบัติในด้านการสื่อสารสินค้า เทคนิคการใช้คำเพื่อการโพสต์ขายสินค้า การสร้างตราสินค้า การเลือกใช้สี การเลือกกลุ่มลูกค้า และการสร้างเนื้อหา ที่สามารถนำไปใช้ต่อยอดเพื่อช่วยเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันของผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่รู้จักและตัดสินใจซื้อในตลาดออนไลน์ผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ต่างๆ ผู้เข้าร่วมอบรมกลุ่มผู้สูงอายุมีทักษะในการใช้สมาร์ทโฟนเพิ่มขึ้นเพื่อการออกแบบจำหน่ายสินค้าของตนเอง ดังภาพที่ 6 หลังจากการอบรม คณะผู้วิจัยได้ติดตามรูปแบบการจำหน่ายสินค้าพบว่าสมาชิกวิสาหกิจชุมชนได้โพสต์การจำหน่ายสินค้าใน Facebook และLINE โดยเฉพาะจานเรือกาบหมากใส่อาหาร คาว หวาน อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในด้านการสื่อสารและช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์เพิ่มเติมจากรูปแบบการขายแบบบอกต่อ อย่างไรก็ตามผู้เข้าอบรมต้องการให้มีการอบรมเพิ่มเติมอีกในอนาคต

ภาพที่ 6 การฝึกปฏิบัติถ่ายภาพด้วยมือถือและตัวอย่างผลงาน

อภิปรายผล

การศึกษาบริบทชุมชนของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเตาหมากทำให้เข้าใจ ประวัติชุมชน ข้อมูลทางกายภาพ สังคม เศรษฐกิจ ปัญหาที่เผชิญอยู่ ความคาดหวังของชุมชน ที่นำไปสู่การแก้ปัญหาตามสภาพจริง สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมตั้งแต่ระดับการรับรู้ข้อมูล รับฟังปัญหา การสะท้อนคิดแลกเปลี่ยนแนวคิดใหม่ สนับสนุนและผลักดันเพื่อก่อให้เกิดการถ่ายทอดและการใช้องค์ความรู้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนอย่างแท้จริง รู้จักคิด วิเคราะห์ด้วยเหตุด้วยผล การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดจากคนนอกชุมชน ใช้ทักษะ และความรู้ที่ได้รับจากการถ่ายทอดในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาศักยภาพตนเองในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมของชุมชนด้วยความเต็มใจ ด้วยความเข้าใจซึ่งกัน มีความตระหนักถึงความรู้สึกเป็นเจ้าของ และมีความกระตือรือร้นในการช่วยให้เกิดผลในพัฒนาชุมชนของตนเองให้มีความเข้มแข็ง หากปราศจากการศึกษาบริบทชุมชนแล้วอาจจะเป็นการนำความรู้จากภายนอกในเรื่องใดเรื่องหนึ่งไปยึดยึดให้กับชุมชนที่ไม่ได้มีความต้องการอย่างแท้จริง จะเป็นประโยชน์ก็เพียงแค่ชั่วคราวเท่านั้น ไม่สามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ยั่งยืน (ครรชิต พุทธิโกษา, 2554)

ด้านความต้องการเกี่ยวกับการจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากกาบหมาก กลุ่มวิสาหกิจฯ ต้องการให้มีหน่วยงานของรัฐมาดูแลเรื่องการตลาด ต้องการให้สินค้าเป็นที่รู้จักและถูกนำไปใช้ในหน่วยงาน องค์กร และบริษัทต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีความต้องการ (ด้านความต้องการความมั่นคงทางด้านการเงินจากการสร้างรายได้เสริมจากอาชีพหลัก ดังนั้นโมเดลธุรกิจแบบจับคู่ค้า (Cohort Business Model) จะเป็นโมเดลธุรกิจสำหรับผู้ประกอบการใหม่ที่ยังไม่เป็นที่รู้จัก นำมาประยุกต์เพื่อสร้าง กลยุทธ์การเปิดตลาดให้กับผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเตาหมากบ้านทุ่งพักในการขยายโอกาสทางการตลาดในห่วงโซ่ปลายน้ำให้เติบโต พร้อมรองรับการเพิ่มปริมาณการผลิตจากห่วงโซ่ต้นน้ำ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของแบรนด์สินค้าเติบโตขึ้น สร้างงานสร้างรายได้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืน

การอบรมเชิงปฏิบัติการถ่ายทอดความรู้เพื่อพัฒนาทักษะการรู้ดิจิทัลเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันของผลิตภัณฑ์จากกาบหมากสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเตาหมากบ้านทุ่งพัก ตำบลทุ่งนุ้ย อำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล เกิดจากการสะท้อนความต้องการของสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนจากการศึกษาบริบทชุมชน ซึ่งสามารถอธิบายด้วยทฤษฎีการมีส่วนร่วมถึงระดับการมีส่วนร่วมกับชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพว่าเป็นระดับการปรึกษาหารือ รับฟังข้อคิดเห็น เสียงสะท้อนจากชุมชน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาความความต้องการในการพัฒนาทักษะของเกษตรกรในการปรับตัวสู่ประเทศไทย 4.0 เพื่อนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพธุรกิจอุตสาหกรรมเกษตรให้มีความเข้มแข็ง ปรับตัวได้สามารถแข่งขันได้ภายใต้สภาพการแข่งขันที่รุนแรง การบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศกับเทคโนโลยีดิจิทัลมีส่วนช่วยส่งเสริมการคิดค้นและพัฒนานวัตกรรม เพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าเกษตรทั้งห่วงโซ่ เพื่อขับเคลื่อนการผลิตสินค้าเกษตรให้มีความเข้มแข็ง ด้วยแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เกษตรกรจำนวน 30 คน ที่พบว่าเกษตรกรต้องการให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องช่วยเหลือในความคิดเชิงระบบ ความคิดเชิงออกแบบ ความรู้และความเข้าใจในด้านสารสนเทศ การพัฒนาทักษะทางด้านความรู้และความเข้าใจดิจิทัล (อนุพงศ์ อวิรุทธา และคนอื่นๆ, 2560)

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้เข้าใจบริบทชุมชน และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเตาหมักบ้านทุ่งพัก ตำบลทุ่งนุ้ย อำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล และกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการถ่ายทอดความรู้เพื่อพัฒนาทักษะการรู้ดิจิทัลแก่สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจกลุ่มเตาหมักบ้านทุ่งพักฯ ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางเพื่อการวิจัยต่อไป

1. ควรการศึกษาบริบทชุมชนเพื่อการพัฒนาทักษะการรู้ดิจิทัลที่ช่วยเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันของผลิตภัณฑ์แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มอื่นๆในอำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล ด้วย เช่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านโตนปาหนัน (โกบี่บ้านโตน) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเย็บผ้าบ้านขอย 5 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนโรตีกอบ เป็นต้น

2. ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาขีดความสามารถในการผลิตผลิตภัณฑ์ที่แสดงออกถึงอัตลักษณ์ของชุมชน ที่สามารถนำไปสู่การเชื่อมโยงกับนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดสตูล ที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะอย่างนักท่องเที่ยวชาวมาเลย์ ได้รู้จักเส้นทางท่องเที่ยวชุมชน และพัก ซื้อสินค้าดั้งเดิมของชุมชน

3. ควรศึกษาวิจัยแนวทางการสร้างนวัตกรรมชุมชนให้มีความรู้ และมีทักษะด้านนวัตกรรม เพื่อสร้างนวัตกรรมท้องถิ่น การปรับใช้นวัตกรรมพร้อมใช้หรือเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับบริบทชุมชนสามารถถ่ายทอดความรู้ไปสู่สมาชิกคนอื่นๆ ของสังคม รวมทั้งสามารถเป็นผู้นำในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อสนับสนุนให้ชุมชนมีพื้นที่ โอกาสเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง และสามารถพึ่งตนเองได้

4. ควรศึกษาการออกแบบกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการถ่ายทอดความรู้เพื่อพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการขยายช่องทางตลาดสินค้าออนไลน์พร้อมติดตามยอดขายผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนภายหลังการอบรมอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการค้า กระทรวงพาณิชย์. (2561). *เปิดประตูการค้าไทยสู่เมืองมะริด*. สืบค้นเมื่อ ธันวาคม 2565, จาก https://www.ditp.go.th/contents_attach/331675/331675.pdf.
- กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2560). “ประกาศคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เรื่องคุณสมบัติหลักเกณฑ์ และการต่อทะเบียนของวิสาหกิจชุมชน.2560.” ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 ตอนพิเศษ175ง. หน้า 15–16.
- ครรชิต พุทธิโกษา. (2554). *คู่มือการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์*. (ม.ป.ท.).สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ฐานข้อมูลท้องถิ่นภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (2018). *หมา หรือติหมา (Ti Hma)*. สืบค้นเมื่อ 5 มกราคม 2566, จาก <https://clib.psu.ac.th/southerninfo/content/5/ff197daa>
- ประชาชาติธุรกิจ. (2564). “หมา” ไทยส่งออกพุ่ง 5 พันล้าน ทุนจีนเล็งตั้งโรงงานแปรรูปที่ “พัทลุง” ชื่อไม่อัน. สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2566, จาก <https://www.prachachat.net/local-economy/news>

- ลัทธพร รัตนวราภักษ์, โสมรัตน์ จันทรัตน์, ชนกานต์ ฤทธิพันธ์, บุญธิดา เสี่ยงมนตร, อุกกฤษ อุณหเลขกะ, รัสรินทร์ ชินโชติธีรนนท์ และ กัมพล ปันตะแก้ว. (2562). *Digital technology ตัวช่วยสำคัญในการนำเทคโนโลยีไปช่วยเกษตรกร*. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2566, จาก <https://www.pier.or.th/abridged/2019/19/#digital-technology>
- ศตายุ รมเย็น. (2562). *ความสามารถทางนวัตกรรมและความสามารถในการตลาดที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจขนาดย่อมและขนาดกลาง ในเขตพื้นที่จ.สงขลา*. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์).
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2566). *ทักษะด้านดิจิทัลของข้าราชการและบุคลากรภาครัฐเพื่อการปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัล*. สืบค้นเมื่อ 21 มีนาคม 2565, จาก https://www.ocsc.go.th/digital_skills2
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการ ยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานจังหวัดสตูล (ม.ป.ป). (2565) *ข้อมูลพื้นฐาน: อำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล (จ.สตูล)*. สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2566, จาก https://www.satun.go.th/amphur_content/cate/
- หมอชาวบ้าน. (2547). *กาหลง: มิใช่หลงเฉพาะเพียงกา*. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2565, จาก <https://www.doctor.or.th/article/detail/4541>
- อนุพงศ์ อวิรุทธา, ศุภลักษณ์ ไชยสิทธิ์, รังสีจันทร์ สุวรรณสทิศกร, มณฑล ทองพนัง, จำปี เพชรชุม, วรภัฏญา สิริพิเดช, และ วิรัตน์ ใจสา. (2560). ความพร้อมและความต้องการในการพัฒนาทักษะของเกษตรกรในการปรับตัวสู่นโยบายประเทศไทย 4.0. *วารสารวิจัยและพัฒนาไวไลออลกรณ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์*, 12(2), 313-320.
- Chaskin, R.J., Brown, P., Ventkatesh, S., & Vidal, A. (2001). *Building community capacity*. New York: Routledge.
- Cherry, K. (2022). *Maslow's Hierarchy of Needs*. Retrieved Febuary 10, 2023, from <https://www.verywellmind.com/>
- Ling, M. (2023). *แพลตฟอร์มสำหรับสร้าง จัดเก็บ และ ส่งต่อข้อมูลแผนที่เพื่อนำไปใช้ประโยชน์*. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2566, จาก <https://gis.lingmaps.com/>
- Paul, R.L., & Austin, E.K. (2014). Community Participation. In: Michalos, A.C. (eds). *Encyclopedia of Quality of Life and Well-Being Research*. pp.1073-1078. Thailand: SpringerLink.
- Wilcox, D. (1994). *Community participation and empowerment: Potting theory into practice*. London: International Institute for Environment and Development.